

IMPLEMENTAREA BASCHETULUI ȘI PRIMII ANI DE ACTIVITATE AI ACESTEI DISCIPLINE SPORTIVE ÎN ORAȘUL SALONTA, 1943-1973

IMPLEMENTATION OF BASKETBALL AND THE FIRST YEARS OF THIS SPORT IN SALONTA CITY, 1943 - 1973

Neagrău Cristina Ioana¹, Szilagyi Beata², Maroti Ștefan²

Rezumat

În Salonta, baschetul este jocul sportiv de echipă care, de-a lungul timpului, a fost disciplina sportivă cu cea mai largă bază de masă în rândul tinerilor din localitate și cu cele mai bune rezultate în competițiile naționale. Având în vedere acestea și că, în curând, se vor aniversa șaptezeci de ani de existență a baschetului în localitate, am considerat că elaborarea unei lucrări care să abordeze istoricul acestui sport este utilă și de actualitate.

Prin conținutul său, lucrarea prezintă interes, atât pentru cei care doresc să se informeze, dar și pentru cei care studiază trecutul ca mijloc de cunoaștere a evoluției baschetului salontan de-a lungul anilor.

În prima parte a lucrării este prezentat contextul în care a început să fie practicat acest sport în orașul Salonta. În continuare, este abordată evoluția baschetului din această localitate, rezultatele obținute în competițiile locale și naționale, sportivii promovați în eșaloanele competiționale superioare, în loturile naționale de juniori și de seniori ale României. Un loc aparte ocupă prezentarea jucătorilor, antrenorilor și conducătorilor care au avut o contribuție importantă la dezvoltarea baschetului din Salonta.

Cuvinte cheie: baschet, istoria sportului, Salonta

Abstract

In Salonta the basketball game is the team sport which, over time, was the most popular among the local youth and with the best results in national competitions. Given this, and that the seventy years celebration of basketball in the city is near, we considered that developing a paper which addresses the history of the sport is useful and timely.

Through its content, the work has interest, both for those who are eager to access, but also for those which are studying the past as a mean of understanding the evolution of basketball in Salonta city over the years.

In the first part of the paper the context in which this sport began to be practiced in the city Salonta is presented. Further, basketball development in this town is approached, results in regional and national competitions are also stated,

¹ Colegiul național „Arany János” Salonta

² Universitatea din Oradea, Facultatea de Geografie, Turism și Sport

athletes promoted to the higher echelons of competition in the national teams of juniors and seniors in Romania are also presented.

Keywords: basketball, sport history, Salonta

Introducere

Imediat după inventarea sa, baschetul a cunoscut o rapidă expansiune. La nici un an de la actul său de naștere a trecut granițele țării de origine, Statele Unite ale Americii, fiind prezentat în cadrul unor demonstrații în orașele mexicane Puebla și Guadalahara. În anii care au urmat, misionari ai Young Man's Cristian Association (YMCA), dar și mulți foști studenți ai Școlii Superioare a Muncitorilor Creștini din Springfield au contribuit la promovarea și răspândirea baschetului în lume. În anul 1895 baschetul traversează Atlanticul, ajungând în Anglia. Doi ani mai târziu, este prezentat la Paris, când o echipă americană, condusă de profesorul absolvent al Colegiului din Springfield, Mel Rideout, sprijinit de secretarul general al YMCA din Paris, Emil Thies, face o demonstrație de baschet în sala din rue de Trévise. Tot în această perioadă, Robert Galley aduce baschetul în China. Duncan Patton are meritul de a fi pregătit prima echipă de baschet din India. Harek este cel care a făcut cunoscut acest joc sportiv de echipă în Iran. Tot în această perioadă, prin intermediul YMCA, baschetul este introdus și în Filipine. O Homori face cunoscut baschetul în Japonia. (Healy, 1982)

Popularitatea de care se bucura baschetul în Statele Unite, a făcut ca el să fie inclus în programul Jocurilor Olimpice din 1904, de la Saint Louis, ca disciplină demonstrativă. (Wallechinsky, 1996)

Dacă la scurt timp de la inventarea sa, baschetul a fost adoptat în multe țări ale lumii, în Europa de Sud-Est el a început să fie practicat abia după Primul Război Mondial. Când baschetul a devenit cunoscut în România, această disciplină sportivă era practică în multe țări ale lumii și avea deja o bogată istorie. În Crișana, chiar dacă în anul 1920, misionarii YMCA, Wilfred N. Keller, James W. Kirk, și șeful misiunii militare americane în Oradea, căpitanul Lewi, au promovat baschetul în cadrul unor demonstrații la Școala de Jandarmi, (Keller, 1920) acest joc sportiv de echipă a început să fie practicat abia la sfârșitul anilor '30.

Însemnările legate de programul de pregătire, din relatările unor sportivi din acea perioadă rezultă că la sfârșitul anilor '30 sportivi de la Clubul Athletic Oradea, Asociația Sportivă Maccabi și Asociația Sportivă Esta Sun practica baschetul ca sport complementar. (Kiss, 1940)

Un rol deosebit în implementarea baschetului, mai ales în mediul școlar din Crișana l-a avut participarea, în toamna anului 1940, a unui grup de profesori de educație fizică la instruirea de la Budapesta privind aplicarea Programului național de promovare și dezvoltarea bazei de masă a jocului de baschet. (Clonda, 2011)

Începutul practicării jocului de baschet în orașul Salonta

În perioada apariției baschetului în Salonta, sportul din această localitate avea deja vechi tradiții în practicarea unor discipline sportive precum fotbalul, atletismul, gimnastica, luptele și tenisul. În cei peste patruzeci de ani de la formarea primelor asociații sportive –Cercul Patinatorilor, 1895, Asociația Sportivă din Salonta Mare, 1900, – s-a format o cultură sportivă, mare parte a locuitorilor

așezării au sprijinit sportul, intelectualitatea a militat pentru promovarea activității sportive, iar elevii, ucenicii și ceilalți tineri au practicat în număr mare diferitele forme ale exercițiilor fizice. (Dánielisz, 2009) Deci, la începutul anilor '40, baschetul a găsit un teren fertil, apărând ca o mlădiță pe portaltoiuul dezvoltării celorlalte sporturi.

Începutul de drum al baschetului salontan s-a făcut în toamna anului 1943. Ca urmare a măsurilor impuse pe linie de învățământ pentru promovarea unor jocuri sportive în rândul elevilor, în curtea liceului din Salonta s-a amenajat un teren de baschet și s-au instalat panouri. La scurt timp a fost prezentat jocul și, sub conducerea profesorului Lehotzki József, a început învățarea primelor elemente ale jocului de baschet, a principalelor reguli ale acestui joc sportiv de echipă. Prin sprijinul acordat în acțiunea de promovare și implementare a baschetului în mediul școlar din Salonta, un rol important l-a avut Beleznay Andor, profesor cu specializarea baschet la Liceul Premontrei din Oradea. Printre cei care au participat la aceste activități s-au numărat Gripp Andrei, Wágner Ernő, Szemes Ernő, Varró Béla, Tordai Ferenc. (Maroti și Pețan, 2010)

La scurt timp, în primăvara anului 1944 echipa de baschet a liceului din Salonta a susținut, la Oradea, în sala de sport a Liceului Ursulinelor, primul joc oficial. (Pásztai și colab., 2011)

După acest început promițător, în toamna anului 1944, ca urmare a luptelor armate și a incertitudinii situației politico-administrative, activitatea de baschet a fost întreruptă.

Odată cu impunerea Organizației Sportului Popular ca unic organ de conducere a mișcării sportive din România, și în Salonta s-a pus accentul pe promovarea și practicarea organizată a exercițiilor fizice în rândul elevilor, tinerilor, muncitorilor și militarilor. Printre sporturile prioritare s-a numărat și baschetul. În acest context, în toamna anului 1945, prin constituirea din elevii și elevele claselor a VI-a și a VII-a de liceu a două echipe, se reia activitatea de baschet în Salonta. Printre componenții echipei de băieți s-au numărat Moldován György, Wágner Ernő, Szemes Ernő, Varró Béla, Tordai Ferenc, Major Tibor, Frenkel Elek și Gripp Andrei, iar primele jucătoare din echipa de fete au fost Lantos Aliz, Szölősi Ilona, Kenéz Jutka, Oláh Erzsebet, Kocsis Ilona și Szatmári Ágnes. Fiind la început de drum, elevii din Salonta și cei care s-au ocupat de pregătirea lor au fost ajutați de către profesorul orădean Strasser János, președintele Comisiei teritoriale de baschet și de câțiva jucători de la Liceul Premontrei din Oradea, printre ei numărându-se Nagy Liviu și Hotya Jenő. (***) 1946)

După un stagiul de pregătire, echipele reprezentative ale liceului au participat la demonstrații în cadrul unor acțiuni organizate cu prilejul unor zile festive și au disputat o serie de meciuri amicale. De un mare interes s-au bucurat meciurile cu elevii din Oradea și Baia Mare.

În anul 1948, în urma reorganizării sistemului de învățământ din România, s-a desființat învățământul liceal din Salonta și, odată cu aceasta, a încetat și activitatea echipelor de baschet.

După începerea anului școlar 1950/1951, Ghripp Andrei a organizat o acțiune de selecție care urmărea găsirea unor elemente talentate care să alcătuiască

nucleul unei viitoare echipe de baschet. Printre cele care au fost selecționate s-au numărat Szurdi Klára, Váradi Mária și Zaha Maria. (***) 1951)

În acea perioadă la nivelul Comitetului de Cultură Fizică și Sport a raional Salonta și a Inspecției de baschet a regiunii Crișana s-a acționat pentru crearea condițiilor în vederea constituirii și a altor secții de baschet în cadrul asociațiilor sportive din localitate. Astfel, în anul 1952 în cadrul Asociației Sportive Spartac s-a constituit prima secție de baschet din Salonta afiliată și care avea ca obiectiv practicarea acestui sport la nivel de performanță. Această echipă avea în componența sa jucătoare născute în anul 1940 și 1941. (Gripp, 1952)

În cadrul acțiunilor de lărgire a bazei de masă a acestei discipline sportive, în Salonta a luat ființă secția de baschet de la Casa Pionierilor. Prin constituirea în cadrul Asociației Sportive Voința a echipei de băieți (Tordai Zoltán, Szenes Ernő, Máté János, Pelák József, Tóth János, Tóth Sándor, Tulván Ferecz, Szőlősi György, Moric Ernő, Gripp Andrei) și a celei de fete (Vajda Ágnes, Molnár Ilona, Vincze Erzsébet, Megyeri Ilona, Rajós Erzsébet, Rajós Mária, Széll Margit, Szilágyi Erzsébet) s-a dat posibilitatea practicării organizate a baschetului în rândul cooperatorilor din Salonta. (***) 1954)

Figura1 Joc de baschet la Salonta în cadrul festivităților legate de sărbătorirea zilei de 1 mai – 1952 (sursa Album Gripp Andrei)

La început, calendarul sportiv al acestor echipe s-a rezumat la întâlniri amicale, la jocuri în cadrul unor competiții prilejuite de zile festive precum 1 Mai, Ziua Tineretului, 23 August, 7 Noiembrie etc. Începând cu anul 1953 echipele de elevi au luat parte la faza locală și cea pe regiune ale campionatului școlar, iar echipele din cooperatie la cupele pe ramură de producție. Organizarea, în anul 1954, la Salonta a fazei pe țară a „Voințiadei” la baschet a reprezentat o bună propagandă pentru această disciplină sportivă și o recunoaștere a valorii baschetului din această localitate (***) 1955) În anii următori, mai ales echipele feminine, prin valoarea lor și rezultatele obținute, și-au câștigat dreptul de a evolua în fazele superioare ale competițiilor regionale și republicane.

Baschetul salontan pe drumul afirmării pe plan național

Începutul anilor '60 a reprezentat o cotitură importantă în evoluția baschetului salontan. Fuziunea dintre Asociația Sportivă Spartac și Asociația Sportivă Voința, creșterea valorii profesionale a antrenorului, îmbunătățirea procesului de pregătire, existența unui lot tânăr cu jucătoare harnice și ambițioase, în plin proces de afirmare, precum și colaborarea fructuoasă cu conducerea secției care avea dorința și posibilitatea reală de sprijinire a performanței sportive, au constituit tot atâția factori care au favorizat progresul baschetului din localitate.

În aceste condiții, în anul 1964, echipa Asociației Sportive Spartac, clădită pe scheletul grupei de jucătoare născute în anii 1945 și 1946, în urma clasării pe primul loc la turneul final al Campionatului de promovare în divizia „A”, feminin, seria a II-a, a ajuns printre echipele de elită ale baschetului feminin din România. Echipa care a obținut acest succes a avut în componența sa pe Kocsis Erzsébet, Varga Zsuzsánna, Klein Katalin, Nagy Ibolya, Nagy Katalin, Herdelló Juianna, Balázs Ilona, Kiss Erzsébet, Bagosi Irén. (Surányi, 1964)

Figura 2 Conducătorii și jucătoarele echipei de baschet Spartac Salonta – 1968
(sursa: Album Gripp Andrei)

În anii următori această echipă tânără, cu o mare putere de muncă, ambițioasă și bine pregătită de către profesorul Gripp Andrei a obținut rezultate bune, reușind să facă față onorabil exigențelor și s-a menținut în divizia „A”, seria a II-a.

În anii săi de afirmare pe plan național, prin rezultatele obținute în concursurile locale și cele regionale, în campionatele republicane, Salonta a reprezentat un puternic centru al baschetului juvenil din regiunea Crișana. Dintre rezultatele obținute de tinerele jucătoare din Salonta sunt demne de amintit titlurile de campioane regionale, câștigarea etapelor regionale ale concursurilor școlare, dar

mai ales locul IV la Concursul republican al liceelor, ediția 1964, și locul VI la turneul final al Campionatului republican al junioarelor I, disputat la Brașov în anul 1973. (Maroti și Pețan, 2010)

Andrei Gripp, artisanul principalelor realizări ale baschetului salontan

Decenii de-a rândul destinele baschetului salontan au fost marcate de personalitatea antrenorului Gripp Andrei. Chiar dacă a început să antreneze având o pregătire sumară și o experiență modestă ca jucător, Gripp Andrei a înțeles că pentru a putea performa în profesie trebuie ca, pe lângă înțelegerea jocului până în cele mai mici detalii ale sale, să-și fundamenteze activitatea pe cunoștințe temeinice din domenii precum metoda antrenamentului sportiv, științele medicale, pedagogia, psihologia sportului etc., care să-i dea posibilitatea să înțeleagă resorturile intime ale procesului de învățare și consolidare a tehnicii și tacticii, să cunoască efectele efortului asupra organismului sportivilor etc. Ambiția, tenacitatea, dorința de a fi un bun specialist, caracterul său puternic l-au ajutat să răzbească, să depășească greutățile inerente muncii antrenorului, să găsească mereu resurse și soluții pentru a se ridica la nivelul pretențiilor.

Gripp Andrei, prin munca depusă, prin formarea multor generații de jucători, prin promovarea în divizia „A”, prin constanța performanțelor bune obținute în divizia „B” și la nivelul echipelor de juniori și-a câștigat un loc de cinste printre specialiștii domeniului din județul Bihor și ocupă un loc aparte în istoria sportului salontan. Pentru toate acestea, Gripp Andrei se bucură de o recunoaștere unanimă în baschetul bihorean, este apreciat de colegi, jucători și iubitori ai baschetului și reprezintă o adevărată legendă vie a acestei discipline sportive din Salonta.

Concluzii

Primele informații consemnate privind practicarea jocului de baschet în Salonta datează din toamna anului 1942, când sportul din această localitate avea deja vechi tradiții în practicarea unor discipline sportive precum fotbalul, atletismul, gimnastica, luptele și tenisul. În acest fel, baschetul a găsit un teren fertil, apărând ca o mlădiță pe portaltoiul dezvoltării celorlalte sporturi.

În perioada 1946 – 1960, când în sportul românesc s-a pus accentul pe promovarea și practicarea organizată a exercițiilor fizice în rândul elevilor, tinerilor, muncitorilor și militarilor, în Salonta baschetul a cunoscut o largire a bazei sale de masă, fiind practicat în cadrul unităților de învățământ, Casa pionierilor, asociațiilor sportive Stăruința, Voința, Spartac.

Începând cu anul competițional 1964/1965, prin promovarea echipei Asociația Sportivă Spartac în divizia „A”, seria a II-a, Salonta intră în rândul localităților cu un baschet dezvoltat și devine unul dintre centrele puternice ale acestei discipline sportive din județul Bihor.

Prin rezultatele obținute – titlurile de campioane regionale, câștigarea etapelor regionale ale concursurilor școlare, dar mai ales locul IV la Concursul republican al liceelor, ediția 1964, și locul VI la turneul final al Campionatului republican al junioarelor I, 1973 – Salonta s-a impus și ca un puternic centru de selecție, pregătire și promovare a copiilor și juniorilor.

Conflicte de interese

Nimic de declarat.

Bibliografie

Albulescu, V., *„Baschet. Mică enciclopedie”*, Editura Sport-Turism, București, 1981.

Áros, K., *„Sportjátékok kézikönyve”*, Kritérion könyvkiado, Bukarest, 1980.

Busnel, R., *„On the Anniversary of FIBA”*, în: International Basketball, nr. 12, 1981. pag. 28 – 32

Clonda, T., P., *„Trecutul jocului de baschet masculin din Oradea în perioada 1891 – 1975*, Editura Brevis, Oradea, 2011.

Dánielisz, E., *Salonta în secolul XX*, Editura Prolog, Salonta, 2009.

Demjén, L., *„File din istoria fotbalului orădean și alte ramuri sportive. 1945 – 1960”*, Editura Imprimeriei de Vest, Oradea, 1996.

Frank-Hoffman, Ursula și colab. *„Dr. h.c. Renato William Jones. Une vie consacrée au basketball”*, Federation International de Basketball Amateur, Genève, 1982.

Healy, J., *“Memorable events”*, în: International Basketball, Special Issue, 1982, pag. 12 – 16.

Gripp, A., *„Caiet de antrenor, 1952”*, (manuscris), Salonta, 1952.

Keller, W., N., *„Basket-ball”*, în: Sport Hirlap, november 28, I évfolyam, Nagyvárád, 1920, pag. 3.

Kiss, Irma, *„Caiet de antrenament din perioada 1938 - 1940”*, (manuscris) Oradea, 1940.

Maroti, Ș. și Pețan, P., *„Gripp Andrei. O viață închinată sportului”*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2010.

Pásztai, O. și colab., *„Szemelvények Nagyvárád sporttörténetéből”* (Fragmente din istoria sportivă a Oradiei), Editura Universității din Oradea, Oradea, 2011.

Wallechinsky, D., *„The Complete Book of the Summer Olympics”*, Little Brown and Company, Boston, New York, Toronto, London, 1996

* * * *„Activitatea desfășurată de Comisia sportivă a Comitetului Sindical al Raionului Salonta pe anul 1954”*, Comisia sportivă a Comitetului Sindical al Raionului Salonta, Salonta, 1955.

* * * *„Arany János főgimnázium évkönyve, 1946”*, Nagyszalonta,

* * * *„Darea de seamă a Comitetului Raional de Cultură Fizică și Sport Salonta pentru activitatea din anul 1950”*, Comitetului Raional de Cultură Fizică și Sport Salonta, Salonta, 1951.

* * * *„Raport de activitate pe anul 1953”*, Asociația Sportivă Voința Salonta, Salonta, 1954.

* * * Suranyi, E., *„A Szalontai Szpárták női kosárlabda csapata bejutott az A-osztályba”*, (Echipa de baschet feminin Spartac Salonta a promovat în divizia A) Fáklya, szeptember 8, 1964, pag. 3.